ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ОПИТУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФА В ДІЯЛЬНОСТІ СИЛОВИХ СТРУКТУР ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН[1]

Тракалюк О. Л., Кузьменко М. Д., Зубовський Д. С.

Реферат. Тракалюк О. Л., Кузьменко М. Д. і Зубовський Д. С. (Науково-методичний центр кадрової політики Міністерства оборони України) аналізують зарубіжний досвід організації та проведення опитування з використанням поліграфа, насамперед у силових структурах. Актуальність автори пов'язують зі Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», завданнями протидії корупції та вдосконалення кадрового відбору, а також з тим, що застосування поліграфа в Україні досі сприймається неоднозначно, хоча з лютого 2015 року Колегія поліграфологів України та інші фахівці готують законопроєкт про правове врегулювання цієї процедури. За оцінкою авторів, перевірки на поліграфі проводять у понад 75 країнах, а визнаним лідером є США. Детально розглянуто американську нормативну базу: директиву Міністерства оборони 5210.48 (програма оцінювання достовірності), інструкцію 5210.91 та армійське положення AR 195-6. Останнє визначає поліграф лише допоміжним засобом розслідування, вимагає письмової згоди, забороняє запитання про релігію, расу, політичні погляди й сексуальну орієнтацію, не допускає негативних наслідків за відмову і встановлює вимоги до підготовки, сертифікації та контролю якості роботи поліграфологів. Описано практику Ізраїлю (військова поліція; документи засекречені), Канади (кадровий відбір у Королівській канадській кінній поліції), Литви (закон про застосування поліграфа 2000 р., скринінг становив близько 98 % перевірок), Польщі, Бельгії (циркуляр 2003 р. і ризик фактичного використання помилкових результатів як доказів), а також Угорщини, Македонії й Чорногорії, де застосування поліграфа передбачено кримінально-процесуальним законодавством. Автори констатують суттєві відмінності як у практиці опитувань, так і в їх юридичному забезпеченні. Для України запропоновано розробити міжвідомчі нормативні документи, запровадити відомчий контроль і супровід поліграфологів, систему їх сертифікації та підвищення кваліфікації, а в законопроєкті передбачити судове оскарження, перелік посад, для яких перевірка обов'язкова, письмову згоду й відповідальність за порушення. Висновки придатні для вдосконалення правового регулювання поліграфологічних перевірок у секторі безпеки й оборони.

Ключові слова: опитування з використанням поліграфа, передовий досвід, силові структури зарубіжних країн, кадровий відбір, скринінг, правове регулювання, сертифікація поліграфологів, сектор безпеки і оборони.

Best Practices in Introducing Polygraph Interviews in the Security and Defence Agencies of Foreign Countries

Trakaliuk O. L., Kuzmenko M. D., Zubovskyi D. S.

Abstract. Polygraph screening remains controversial in Ukraine, although since February 2015 the Collegium of Polygraphologists of Ukraine and other specialists have been drafting a law to regulate it. Trakaliuk O. L., Kuzmenko M. D. and Zubovskyi D. S. of the Scientific and Methodological Centre for Personnel Policy of the Ministry of Defence of Ukraine examine how polygraph interviews are organised in the security and defence agencies of foreign countries. Drawing on legislation, departmental regulations and published studies, the authors note that polygraph examinations are used in more

than 75 countries, with the United States as the recognised leader. They analyse US Department of Defense Directive 5210.48 and Instruction 5210.91 and Army Regulation 195-6, which treats the polygraph as an auxiliary investigative aid, requires written consent, excludes questions on religion, race, political views and sexual orientation, prohibits adverse action for refusal and sets requirements for examiner training, certification and quality control. The practice of Israel, Canada, Lithuania, Poland, Belgium, Hungary, Macedonia and Montenegro is reviewed, including Lithuania's 2000 law on polygraph use, under which screening accounted for about 98% of examinations, and Belgium's 2003 circular, under which erroneous results may in practice end up as court evidence. The authors find substantial differences both in practical procedures and in their legal support. For Ukraine they recommend interagency regulations, departmental oversight and support for examiners, a certification and continuing education system and, in the draft law, judicial review, a list of posts subject to mandatory checks, written consent and liability for violations. The findings can inform the regulation of polygraph screening in Ukraine's security and defence sector.

Keywords: polygraph interview, best practices, foreign security agencies, personnel selection, polygraph screening, legal regulation, examiner certification, security and defence sector.

Першоджерело: *Тракалюк О. Л., Кузьменко М. Д., Зубовський Д. С. Передовий досвід впровадження процедури опитування з використанням поліграфа в діяльності силових структур зарубіжних країн. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2017. Вип. 1. С. 57–64. (копія:).*[2][3] *Реферат оприлюднено в журналі 29.07.2018.*

References

1. Trakaliuk O. L., Kuzmenko M. D., Zubovskyi D. S. Peredovyi dosvid vprovadzhennia protsedury opytuvannia z vykorystanniam polihrafa v diialnosti sylovykh struktur zarubizhnykh krain [Best Practices in Introducing Polygraph Interviews in the Security and Defence Agencies of Foreign Countries] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 5 (17). URL: https://expertize-journal.org.ua/doslidzhennya-na-poligrafi/916-peredovij-dosvid-vprovadzhennya-protseduri-opituvannya-z-vikoristannyam-poligrafa-v-diyalnosti-silovikh-struktur-zarubizhnikh-krajin-o-trakalyuk-m-kuzmenko-d-zubovskij-visnik-kijivskogo-natsionalnogo-universitetu-imeni-tarasa-shevchenka-vijskovo-spetsialni-nauki-2017-vip-1 (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

2. Trakaliuk O. L., Kuzmenko M. D., Zubovskyi D. S. Peredovyi dosvid vprovadzhennia protsedury opytuvannia z vykorystanniam polihrafa v diialnosti sylovykh struktur zarubizhnykh krain [Best Practices in Introducing Polygraph Interviews in the Security and Defence Agencies of Foreign Countries]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. 2017. Vyp. 1. S. 57–64. (kopiia:). URL: https://military.bulletin.knu.ua/uk/article/view/6581 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Trakaliuk O. L., Kuzmenko M. D., Zubovskyi D. S. Peredovyi dosvid vprovadzhennia protsedury opytuvannia z vykorystanniam polihrafa v diialnosti sylovykh struktur zarubizhnykh krain [Best Practices in Introducing Polygraph Interviews in the Security and Defence Agencies of Foreign Countries]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. 2017. Vyp. 1. S. 57–64. (kopiia:). URL: https://expertize-journal.org.ua/images/dzherela/trakaliuk-kuzmenko-zubovskyi-2017-1.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].